

Rondetafelgesprek ‘Nationale Investeringsbank’

4 februari 2026

Nederland staat voor grote maatschappelijke opgaven die vragen om gerichte investeringen in onder meer innovatie, infrastructuur en strategische sectoren. De Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) stelt dat de Nationale Investeringsinstelling (NII) daarbij een waardevolle rol kan vervullen. Door financieringsinstrumenten in te zetten die risico's opvangen die door reguliere marktpartijen niet of minder efficiënt kunnen worden gedragen, maakt de NII projecten mogelijk die essentieel zijn voor economische groei, innovatie en verduurzaming.

In aanloop naar het rondetafelgesprek over de Nationale Investeringsbank deelt de NVB haar visie op hoe een effectieve en marktversterkende NII vorm kan krijgen, en hoe deze een krachtige impuls kan geven aan het duurzaam verdienvermogen en de toekomstige welvaart van Nederland.

Financiering kent op hoofdlijnen twee vormen: leningen (veelal bancaire) en risicokapitaal. Leningen vereisen voorspelbare inkomsten om rentelasten en aflossingen te kunnen dragen. Omdat banken werken met toevertrouwde

middelen zoals spaargeld en gebonden zijn aan strikte kapitaaleisen, is hun ruimte om risicovolle projecten of start-ups te financieren beperkt. Bij veel transitie- en innovatieprojecten zijn opbrengsten in de beginfase onzeker of liggen zij ver in de toekomst. Dit geldt ook voor bedrijven in de vroegste fase zoals start- en veel scale-ups. Bij deze bedrijven is nog lange tijd geen of weinig capaciteit om rente te betalen of aflossingen te doen. Daarom speelt in deze fase risicokapitaal, zoals verstrekt door venture capital fondsen, een cruciale rol. Juist in deze fase ontstaat vaak een financieringskloof: door hoge risico's, beperkte informatie en een gebrek aan schaal blijven private investeerders terughoudend.

Een NII kan die kloof verkleinen door risico's op te vangen met passende instrumenten, zoals garanties of risicodragende financiering, zodat projecten kunnen doorgroeien naar een volgende financieringsfase. Dit vraagt om een helder mandaat en een inrichting die is afgestemd op de risicodragende rol van de NII.

Kernpunten

- De NVB verzoekt de overheid een NII vorm te geven die aanvullend opereert aan de markt en door gerichte risicodeling investeringen ondersteunt die van belang zijn voor Nederland.
- Een NII heeft een helder afgebakende scope en een duidelijke rol als centraal loket, zodat publieke instrumenten effectief worden gebundeld en strategische investeringen gericht worden ondersteund.
- Tot slot is het belangrijk dat overheid, kredietverstrekkers, investeringsfondsen en banken vanaf het begin samen optrekken, zodat de NII vanaf de start kan uitgroeien tot een effectief en toekomstbestendig instrument dat meerwaarde levert.

Additionaliteit als randvoorwaarde

De NII kan een rol spelen in het Nederlandse financieringslandschap door zich te richten op projecten en investeringen die maatschappelijk noodzakelijk en wenselijk zijn, maar vanwege risico's buiten het bereik van reguliere marktfinanciering vallen. [1] Het gaat om initiatieven met onder andere lange ontwikkelrisico's, technologie die nog in vroeg stadium van ontwikkeling is, met kasstromen die pas op zeer lange termijn worden gerealiseerd en projecten met een te onzekere marktvraag. In zulke gevallen kan de financieringsvraag vaak lastiger door de bestaande marktpartijen worden vervuld.

De NII kan in deze investeringsopgaven een duidelijke rol als katalysator vervullen, mits zij voldoende slagkracht en schaal heeft. Zij richt zich op projecten die in de basis financierbaar zijn, maar onder reguliere marktcondities niet tot stand komen. De NII faciliteert de toetreding van bestaande financiers door middel van gerichte risicodeling en -reductie. Daarmee is de NII additioneel aan (en versterkt) het bredere financiële ecosysteem en komen belangrijke projecten eerder van de grond.

De NII zal moeten beschikken over een instrumentarium dat varieert van garanties en subsidies tot risicodragend kapitaal en tussenvormen, zoals achtergestelde of converteerbare instrumenten. Hiermee worden projecten die in

de basis financierbaar zijn wél realiseerbaar. Zo ontstaat ook extra ruimte voor investeringen, wordt de instroom van aanvullend privaat kapitaal bevorderd en kunnen initiatieven sneller en op grotere schaal worden uitgevoerd, zonder marktverstoring.

Omdat Nederland in enkele belangrijke sectoren onvoldoende schaal heeft om specifieke sector-kennis zelf op te bouwen, kan de NII deze expertise het beste op bredere Europese schaal bundelen door samen te werken met Europese investeringsprogramma's en partners zoals InvestEU en de EIB.

Heldere scope, positie en rol van de overheid

De scope van de NII zou beperkt moeten blijven tot zaken die op dit moment niet door de markt gefinancierd kunnen worden, maar die in de basis wel financierbaar zijn, bijvoorbeeld door het afdekken van lange looptijden of het beperken van risico's. Generieke mkb-kredieten en kredietverlening aan de publieke sector zouden buiten de scope moeten vallen. Deze worden al adequaat bediend via bestaande financiers. [2] Een scherpe afbakening vergroot de effectiviteit van een NII: de inzet is gericht op waar zij daadwerkelijk toegevoegde waarde kan bieden en overlap tussen de NII en het huidige financieringslandschap wordt zo voorkomen.

De NII kan functioneren als een centraal loket dat de regie voert over bestaande publieke instrumenten, zoals Invest NL, Invest International en garantieregelingen, en zo versnippering in het huidige aanbod voorkomt. Dit loket wordt onafhankelijk aangestuurd door professionals met brede financierings- en sector kennis. De overheid bepaalt de strategische doelstellingen, het mandaat en de kaders, terwijl uitvoering en investeringsbeslissingen plaatsvinden door deskundige en onafhankelijke commissies. De NVB spreekt bewust over een instelling en niet over een bank, omdat het niet wenselijk is dat de NII traditionele bancaire taken gaat vervullen. Daarnaast moet de NII risico's kunnen dragen die, mede door kapitaal-eisen en toezicht, buiten het mandaat van banken vallen.

Hoewel de overheid geen sturende rol heeft in individuele investeringsbeslissingen, is zij wel bepalend voor het succes van de NII. Investeringszekerheid vraagt om expliciete keuzes voor strategische sectoren en waardeketens, vastgelegd in een meerjarig en voorspelbaar beleidskader met stabiele normen, prijsprikkels en waar nodig gerichte subsidieregelingen. Hiermee creëert de overheid het fundament voor investeringszekerheid.

1 PwC, *Perspectief op financiering van transitie, innovatie en het mkb ter versterking van de Nederlandse economie*, in opdracht van het Ministerie van EZK (2024).

2 Ministerie van EZK, *Kies voor baten: IBO Bedrijfsfinanciering* (2024).

Politieke en ambtelijke sturing op individuele investeringsbeslissingen moet worden uitgesloten. De NII opereert op afstand van politiek Den Haag met een duidelijk mandaat en criteria zoals additionaliteit, cofinanciering als uitgangspunt en het faciliteren van financiering door bestaande financiers. De NII levert daarnaast expertise over Europese staatssteunregels en gevolgen voor het overheidsbudget.

Rol financiers en verdere samenwerking

Financiering van maatschappelijke opgaven vraagt om een sterk en samenhangend financieringslandschap. Banken en andere financiers brengen daarbij waardevolle expertise, marktinzicht en brede financieringscapaciteit mee en werken al nauw samen met investeerders om complexe en langlopende projecten te realiseren.

Samenwerking tussen de NII en bestaande financiers is een essentiële randvoorwaarde. Dit vraagt om duidelijke afspraken over rolverdeling en werkwijze, waarbij cofinanciering het uitgangspunt is. In veel domeinen, zoals ontwikkelingsfinanciering en bij start- en scale-ups, zorgt cofinanciering voor marktvalidatie, gedeelde risicobeoordeling en realistische structuren voor projecten. Structureel strategisch overleg is hierbij essentieel, onder meer om risico's te verdelen, verantwoordelijkheden voor monitoring af te stemmen, zekerheden helder te organiseren

en kennis te delen. Zo ontstaat een voorspelbare, efficiënte samenwerking waarin de NII aanvullend werkt en investeringen op schaal mogelijk worden gemaakt.

Tot slot is het van belang dat overheid, kredietverstrekkers, investeringsfondsen en banken vanaf het begin gezamenlijk optrekken. Door deze partijen direct en structureel te betrekken bij de verdere vormgeving kan de NII uitgroeien tot een effectief, aanvullend en toekomstbestendig instrument dat daadwerkelijk waarde toevoegt aan het Nederlandse financieringslandschap.

Bijlage

De bijlage geeft drie typen investeringsopgaven weer waarvoor een NII aanvullende waarde kan bieden. Per spoor wordt kort uiteengezet wat de financieringsuitdaging is en welke rol de NII daarbij kan vervullen.

Spoor I Essentiële en kapitaal- intensieve infrastructuur

Financieringsvraagstukken met een langjarige aanlooperperiode.

Sectoren

- Energie: kleine modulaire reactoren.
- Chemie: ontwikkeling biobrandstof.

Uitdaging

Er is vaak langdurige onzekere kapitaalbehoefte met hoge ontwikkel- en bouwrisico's en stabiele cashflow ontbreekt vanwege gebrek aan solide langjarige afnamecontracten.

Rol van de NII

De NII kan ondersteunen door risicodragende financieringen en/of garanties aan te bieden tijdens ontwikkel- en bouwfase die uitgenomen worden met bancaire of institutionele middelen wanneer de bouw is afgerond.

Spoor II Transities

Transitievraagstukken waarbij de techniek nog niet gecommercialiseerd is, de markt nog onvolwassen is en vraag (nog) beperkt is of situaties waar een onrendabele top van financiering aanwezig is.

Sectoren

- Chemie: bio plastic.
- Industrie: productie van groene goederen, zoals groen staal.

Uitdaging

Bedrijven willen een bijdrage leveren aan een duurzame en circulaire economie, maar hebben te maken met instabiel duurzaam overheidsbeleid om te investeren in innovatie. Vraag en aanbod sluiten niet goed op elkaar aan, waardoor een onrendabele top overblijft.

Rol van de NII

NII kan hierbij ondersteunen met een mix van investeringssubsidie (in afstemming met vakdepartement), een risicodragende lening of een garantie. Het is eventueel ook een optie om mee te delen in equity upside als het een succes wordt.

Spoor III Strategische early-stage gaps bij start- en scale-ups

In strategische domeinen, die aangewezen worden door de overheid, biedt de NII ondersteuning bij het overbruggen van financieringsgaten in de vroege groeifase.

Sectoren

- Energie: batterijen.
- Defensie: productie voertuigen enkel voor militair gebruik, drone bedrijven met een trackrecord in civiel gebruik.
- Deep- en hightech-scale-ups.

Uitdaging

- Gegeven de verlieslatende exploitatie kunnen banken niet instappen. Het bedrijf moet een flinke opschaling doormaken om enigszins te kunnen concurreren op prijs. De benodigde opschaling is zo groot, dat er ook geen andere financiers zijn die dit kunnen doen.
- Het grootste financieringsgat doet zich voor bij deep- en hightech-scale-ups met een lange ontwikkelhorizon en een grote

kapitaalbehoefte: te omvangrijk voor de meeste venturefondsen en te risicovol voor banken.

- Bedrijven die nog in de R&D-fase zitten en verlieslatend opereren, worden door banken als te risicovol beschouwd. Invest-NL, EIB en EIF hebben geen mandaat om te investeren in single-use goederen. Aantal VC's die het mandaat hebben om hier in te stappen is erg beperkt, daarnaast is het ook een risicovol bedrijf.
- Overstap van civiel gebruikte drones naar militair gebruik. Er zijn geen langjarige orders van het ministerie van Defensie. Bedrijven zijn daardoor maar beperkt bereid om hier kosten voor te maken of investeringen in te doen (horizon te lang, rentabiliteit te onzeker).

Rol van de NII

Een NII zou hier haar rol kunnen pakken als investeerder en risicodragende financier.

Contact Thomas Oostlander Adviseur Public Affairs, oostlander@nvb.nl

Nederlandse Vereniging van Banken
www.nvb.nl